

УДК 37.013.78:316.46:378:373.011.3-051(045)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

Ліба Н. С., Роман К. А.

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF LEADERSHIP QUALITIES OF FUTURE TEACHERS

Liba Natalia, Roman Kamila

Стаття присвячена виокремленню педагогічних умов формування лідерських якостей майбутніх вчителів. Визначено зміст лідерських якостей. Обґрунтовано педагогічні умови формування лідерських якостей майбутніх вчителів: мотиваційно-ціннісне спрямування майбутнього вчителя на успішну професійну діяльність; забезпечення засвоєння майбутнім вчителем системи практично-орієнтованих, інтегрованих знань; застосування особистісно орієнтованих технологій; формування сукупності інтегрованих знань, умінь і навичок.

Ключові слова: педагогічні умови, лідерські якості, майбутній вчитель, педагогічні умови формування лідерських якостей.

The article is devoted to the identification of pedagogical conditions for the formation of leadership qualities of future teachers. The content of "leadership qualities" has been determined - it is a set of individual-personal and social-psychological properties of an individual that allow him to perform the role of a leader in a group. The pedagogical conditions for the formation of leadership qualities of future teachers are substantiated: motivational and value orientation of the future teacher for successful professional activity; ensuring that the future teacher acquires a system of practically-oriented, integrated knowledge; application of personally oriented technologies aimed at forming applied leadership skills in the future teacher; formation of a set of integrated knowledge, abilities and skills aimed at the development of emotional intelligence in the future teacher.

Key words: pedagogical conditions, leadership qualities, future teacher, pedagogical conditions for the formation of leadership qualities.

Підготовка майбутніх вчителів Нової української школи на засадах лідерства може стати важливим кроком, що сприятиме появі вчителя нової генерації. Для суспільства, яке наділено високим ступенем повноважень і відповідальності, потрібно усвідомлювати, що забезпечення сприятливих, продуктивних організаційно-діяльнісних, психолого-педагогічних умов для приходу в освіту молодих, кваліфікованих, компетентних педагогів лідерів – це надзвичайно важливий чинник розвитку українського суспільства. Лише вчителі-лідери зможуть створити передумови, які зусиллями їхніх учнів забезпечать реальну конкурентоспроможність нашої держави. Адже, якщо суспільство прагне рухатися до вершин досконалості, воно повинно інвестувати у людський розвиток

і, насамперед, в майбутніх вчителів Нової української школи, від яких значною мірою залежить якість і цінність людського ресурсу.

Лідерські якості здобувачів як майбутніх вчителів та керівників досліджували В. Бондаренко, Т. Буряк, Н. Василевська, Н. Жеребова, А. Зоріна, В. Кузьменко, А. Пільганчук, Р. Сопівник.

Погоджуємося з думкою А. Пільганчук та В. Кузьменко, що «лідерські якості – це якості особистості, які забезпечують ефективне лідерство, а саме: індивідуально-особистісні й соціально-психологічні особливості особистості, що впливають на групу і призводять до досягнення мети» [1, с. 413].

Акцент на внутрішні складові сутності лідерських якостей робить науковець Д. Креймс. Він розглядає це поняття як «внутрішні риси чи здібності, що дають змогу лідеру діяти ефективно, сприяючи при цьому розвитку організації» [2]. Так, американський науковець Б. Басс конкретизує такі лідерські якості ефективного лідера, як харизма (здатність лідера викликати схиляння перед ним і беззаперечну віру в його можливості); інтелектуальне піднесення (креативність у розв'язанні проблем, нестандартність мислення тощо); емоційність (уміння задовольнити емоційні потреби послідовників) [3, с.69].

Аналіз наукової літератури дозволяє визначити, що лідерські якості – це сукупність індивідуально-особистісних і соціально-психологічних властивостей особистості, що дозволяють їй виконувати роль лідера в групі.

«Попри передбачення появи педагогів-лідерів, інноваційні технології не можуть повною мірою замінити особистість майбутнього вчителя, як не замінили його радіо, телебачення, комп'ютер, Інтернет, відеодиски, планшети, YouTube та ще ряд технологічних інновацій» – переконливо доводить В. Огнев'юк [4].

Основою навчальної діяльності є і залишиться взаємодія учнів і вчителя, яку не взмозі заміни пристрій, бо він не здатний керувати процесом навчання, створювати продуктивну, комфортну атмосферу, надихати, давати учням можливість відчутти свою індивідуальність, важливість та збагачувати знаннєву сферу ціннісними орієнтирами. Це зможе зробити тільки вчитель, що спроможний

досконало інтегрувати особистісні риси людини із ресурсами та перевагами застосування різноманітних сучасних гаджетів та мультимедійних технологій, вчитель, що зможе застосувати заборонені мобільні смартфони як повноцінний засіб навчання, до роботи із спеціальними навчальними та освітніми платформами й організаційними програмами, відомими як «боти», інтернет-боти, що автоматизовано або згідно з розкладом виконують послідовний алгоритм дій через інтерфейси, що призначені для учнів та здобувачів.

Уже сьогодні створюються навчальні платформи, що відкривають межі нових можливостей для інтелектуального розвитку особистостей, розкриття лідерського потенціалу та талантів кожної людини. Але, що важливо, всі вони залишатимуться тільки технологіями без вмілого оперування з поєднаннями з цінностями, методами і засобами та прийомами навчання, які застосовує талановитий майстер своєї справи – вчитель.

Справедливо зауважує В. Огнев'юк – «для того, щоб Україна могла розраховувати на відтворення суспільства із доданою цивілізаційною вартістю, що спроможна прирощувати духовні, культурні і технологічні надбання, вона повинна мати особливих вчителів – мотиваторів особистісного розвитку, здатних зацікавити учнів новими ідеями. Поєднання особистісних якостей вчителя, його глибоких знань вікової психології із професійними навиками щодо використання новітніх технологій відкривають широкі перспективи для розвитку нелінійної освіти» [4].

Майбутньому вчителю Нової української школи уже не потрібно зосереджуватися на передаванні та переповіданні інформації, здебільшого його основне завдання – скерувати свої зусилля на формування в учнів навичок критичного та логічного осмислення інформації, уміння генерувати креативні рішення. Навчання майбутнього все більше ставатиме самостійним та індивідуальним й опиратиметься на вибір учнів, що ставить під великий сумнів сформоване змістове розуміння загальної середньої освіти, адже не держава, а вже більшою мірою особистість, обиратиме зміст освіти. Не тільки атестати, свідоцтва

та дипломи, як особисті, індивідуальні порт фоліо чи літописи з відображенням різноманітних успіхів та досягнень людини, її індивідуального руху до мети в обраній сфері діяльності будуть цікавити роботодавців.

Таким чином, було розроблено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування лідерських якостей у майбутніх вчителів під час навчання у закладі вищої освіти:

– мотиваційно-ціннісне спрямування майбутнього вчителя на успішну професійну діяльність за допомогою актуалізації позитивного досвіду досягнень і почуття успіху в спеціально змодельованих ситуаціях;

– забезпечення засвоєння майбутнім вчителем системи практично-орієнтованих, інтегрованих знань про феномен лідерства на основі пізнавальної активізації здобувачів і критичної інтерпретації ними навчального матеріалу;

– застосування особистісно орієнтованих технологій, спрямованих на формування в майбутнього вчителя прикладних лідерських умінь;

– формування сукупності інтегрованих знань, умінь і навичок, спрямованих на розвиток емоційного інтелекту в майбутнього вчителя на основі тренінгових вправ з рефлексії (розуміння й усвідомлення емоцій) та емоційного впливу.

Отже, підготовка майбутніх вчителів як лідерів постає стратегічним завданням країни, вирішення якої пов'язане з реалізацією відповідних педагогічних умов для розвитку лідерських якостей і формування лідерського потенціалу в освітньому процесі. Педагогічні умови слугуватимуть чинниками формування лідерських якостей у майбутніх вчителів Нової української школи, де сучасний вчитель це професіонал з сформованими лідерськими якостями.

Список використаних джерел

1. Пільганчук А., Кузьменко В. Розвиток лідерських якостей у майбутніх психологів. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький Державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди»*: зб. наук. пр. 2012. Вип. 25. С. 412–415.
2. Jeffrey A. Krames. Jack Welch and 4 E's of leadership. McGraw-Hill Education. 2005.
3. Колпаков В., Анісімов О. Лідерство – фактор суспільного розвитку. *Персонал: журнал інтелектуальної еліти*. 2005. № 9. С. 66–74.
4. Огнев'юк В. О. Український учитель: кроки на зустріч. *Директор школи, ліцею, гімназії*: всеукраїнський науково-практичний журнал. 2019. № 19(2). С. 15–24.

References

1. Pilhanchuk, A., and Kuzmenko, V. 2012. Rozvytok liderskykh yakostei u maibutnikh psykhologiv [Development of leadership qualities in future psychologists]. *Humanitarian Bulletin of the Pereyaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical University named after G. Skovorody*, 25, pp. 412–415.
2. Jeffrey, A. Krames. 2005. Jack Welch and 4 E's of leadership. McGraw-Hill Education.
3. Kolpakov, V., Anisimov O. 2005. Liderstvo – faktor suspilnoho rozvytku [Leadership – a factor of social development]. *Personnel*, 9, pp. 66–74.
4. Ognevyuk, V. O. 2019. Ukrainskyi uchytel: kroky na zustrich [Ukrainian teacher: steps to meeting]. *Director of the school, lyceum, gymnasium*, 19(2), pp. 15–24.

УДК 373.2.015.31:17.022.1-053.4(045)

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ДУХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ДОШКІЛЬНИКІВ

Микуліна А. К., Михайлова К. В.

THE FORMATION OF MORAL AND SPIRITUAL POTENTIAL AT CHILDREN OF PRESCHOOL AGE

Mykulina Antonina, Mikhailova Kateryna

У статті розкрито проблема морально-духовного виховання дітей дошкільного віку та здатність вихователя знаходити засоби впливу на вихованців, які сприяли б пробудженню у них вищих духовних почуттів. Визначені ефективні засоби формування духовного виховання дошкільників. Подано рекомендації для педагогів і батьків щодо морально-духовного розвитку дітей.

Зроблено висновок про те що духовний розвиток людини починаюся з самого раннього віку і тривати все її життя, а формування духовності дитини відбувається під впливом людей, які її оточують.

Ключові слова: духовність, особистість, духовно-моральне виховання, мораль, моральні якості особистості, духовні почуття.

The article has revealed the problem of moral and spiritual education of children of preschool age and the ability of the educator to find means of influencing the pupils that would contribute to the awakening of higher spiritual feelings to them.

It has been noted that spiritual development remains one of the least developed spheres of pedagogical work nowadays, and the problem of upbringing spirituality among children from an early age is extremely relevant in the pedagogical activities of preschool teachers, parents and the society.

The author of the article has defined the concepts of "spirituality" and "morality", and has revealed effective means, forms and methods of forming the spiritual potential of preschoolers.

It has been emphasized that the educator should become the spiritual center for children, be able to unite them and their parents into a single team, create a positive atmosphere in it, saturated with mutual feelings of friendship and love, and provide recommendations for teachers and parents regarding the moral and spiritual development of children.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>